

Send til Innlegg sendes fortrinnsvis pr. e-post til: innlegg@smp.no eller pr. fax 70 12 46 42 eller pr. brev til Sunnmørsposten, boks 123, 6001 Ålesund

meninger

Lengde Maksimal lengde på kronikker under vignetten Synspunkt er 7000 tegn inkl. mellomrom. Vi trenger også bilde av forfatteren, og tar gjerne imot forslag til illustrasjon. Kronikker kan sendes til innlegg@smp.no

Ny struktur i høyere utdanning

innsikt

HARALD YNDESTAD
er dr. philos og professor ved
Høgskolen i Ålesund

Det Stjernø-utvalget skisserer er å avvike det regionale høgskolesystemet.

STJERNØ-UTVALGET. Stjernø-utvalget har levert sin innstilling, NOU 2008:3. «Sett under ett. Ny struktur i høyere utdanning.» Utvalget trekker opp nye perspektiver for høyere utdanning 10-20 år framover i tid. Allerede i overskriften varsles det store endringer. Det Stjernø-utvalget skisserer, er i realiteten å avvike det regionale høgskolesystemet, slik vi kjenner det i dag, og innføre landsdeluniversiteter.

Strukturen som sprekker. Det regionale høgskolesystemet ble i sin tid bygget opp etter en særnorsk modell. Med utdanning skulle nye store ungdomsskull kvalifiseres, for å sikre sysselsetting og bosetning i distriktene. Langt på veg, har en også lyktes. Nå konstaterer Stjernø-utvalget at denne modellen har slått sprekker, og tiden er inne for en ny struktur i høyere utdanning.

Det startet med Høgskolereformen, sammenslåing av høgskoler og etablering av knutepunkt. Alle skulle være best i noe, med et nasjonalt ansvar. Derved endret fokus, fra regionale oppgaver, til nasjonale oppgaver. Tidligere var det slik at fastsetting av universiteter, var bestemt ut fra overordnede politiske vedtak. Etter Kvalitetsreformen fikk vi en endring.

Nye universiteter. Nå ble det slik at alle kan kalle seg universiteter, dersom de forvalter fire doktorgrad-studier. Dette førte til at Stavanger, Ås og Agder ble universiteter i løpet av 10 år. De neste som nå forventes å bli universiteter, er Høgskolen i Bodø, Oppland-Hedmark og Buskerud-Vestfold. Stjernø-utvalget antar at dersom en bare lar utviklingen gå sin gang, vil vi ha 12 universiteter i 2020.

«Alternativet til Møreuniversitet er en sammenslåing med Trøndelag. Eventuelt av høyskolene på Sunnmøre samarbeider sørover.»

Høgskolen i Ålesund

ARKIVFOTO: STAAL WATTØ

Samtidig skjer der i utlandet en betydelig satsing på universitetene for å sikre den økonomiske utvikling. I andre skandinaviske land, prøver en å møte utviklingen i Europa. I Europa prøver en å møte utviklingen i Østen og USA. Stjernø-utvalget etterlyser nå en mer aktiv forskningspolitikk for å følge den internasjonale utviklingen. De mener at dette krever en ny samordning av høyere utdanning, til færre og større enheter. På den måten forlattes noe av den etablerte politikk om satsing på distriktene.

Strategisk styring. Styringen av høyere utdanning er i praksis en balansegang mellom politiske mål, faglige mål og forvaltning. Disse målene ivaretas ut fra politiske føringer, regelverk, sammensetning av styre, interne utvalg og ledelse. I etableringsfasen var sektoren preget av sterke politiske føringer. Innføring av intern faglig ledelse og utvalg, førte til en ny mobilisering av fagpersonalet. Høgskolene fikk en sterkere fokus rettet mot faget, forskning, profesjoner i arbeidslivet. Samtidig mistet høgskolene en politisk forankring mot regionen.

Stjernø-utvalget peker på noen ulemper ved Kvalitetsreformen som neppe var tilsiktet. Markedsreguleringen av høgskolesektoren førte til en ny endring av fokus, fra langsiktig fagutvikling til rekruttering og forvaltning. I dagens modell er det vanlig at rektor er faglig ansvarlig som styreleder. Direktør er administrativ ansvarlig, som på-

de innstiller til styret og iverksetter styrets vedtak. Stjernø-utvalget forslår nå å gå tilbake til den gamle ordningen, der rektor er en faglig og administrativ leder, og styret ledes av en ekstern representant. Hensikten er å styrke den strategiske og den faglige ledelse av høgskolene.

Ny finansieringsmodell. Høgskolesektoren fikk i etableringsfasen en grunnfinansiering via måltall. Dette la grunnlaget for en langsiktig og enkel forvaltning av høyere utdanning. Etter hvert som sektoren vokste, fikk departementet problemer med å treffe riktige måltall. Kvalitetsreformen innførte så en markedsregulering ved å sette en lavere grunnfinansiering og introdusere en finansiering basert på studentproduksjon. Endring i finansiering førte til en endring i prioritering. Kundebegrepet ble flyttet fra brukerbehov til rekrutteringsbehov, og høgskolene mistet noe av mulighetene for å drive en langsiktig fagutvikling basert på regionens kompetansebehov.

Stjernø-utvalget mener at en sikring av den økonomiske utvikling i et globalt marked, krever en mer aktiv satsing på forskning enn det vi har i dag, og foreslår en helt ny finansieringsmodell. Etter denne modellen er ca. halvparten av finansieringen knyttet til forskning og halvparten til undervisning. Hver del er igjen delt opp i en stor strategisk komponent, en resultatkomponent og en liten komponent med basisfinansiering.

Rekkevidden av denne modellen er at høyere utdanning i langt sterkere grad enn i dag flytter fokus fra undervisning til forskning. Uten en aktiv regional mobilisering, kan en slik forskyvning over tid bare ivaretas av sto-

re organisasjoner. Dette har sammenheng med kostnadene for å kunne finansiere et høyt kunnskapsnivå og en moderne infrastruktur.

8-10 regionale universiteter. Stjernø-utvalget påpeker at vi har fått ett svært universitetsbegrep. I Europa er begrepet universitet knyttet til de som driver med forskningsbasert undervisning. Dette kravet er nå lovpålagt i all norsk høyere utdanning. Utvalget mener derfor den norske modellen må være en overgangsordning. Spørsmålet er da om en skal la alle høgskolene bli universiteter med en gang, eller om en skal danne en ny felles struktur.

Innstillingen fra utvalget er å samle all statlig høyere utdanning omkring 8-10 flercampus universiteter. Dette er en modell vi har sett fra reformen i helsesektoren. Høgskolene forblir der de er, men forvaltes av et felles styre for hele landsdelen. På Vestlandet er høgskolene i Møre og Romsdal foreslått lagt til Trøndelag, og Sogn og Fjordane til Hordaland. Samtidig blir det foreslått nedleggning av små studiesteder. Stjernø påpeker at ingen vil gjennomføre en slik reform frivillig. Han forslår derfor at denne reformen gjennomføres med tvang, som under Høgskolereformen.

En slik samordning av høyere utdanning må nødvendigvis få store konsekvenser for høyere utdanning og forskning i distriktene og Nordvestlandet. I første omgang for prioritering av økonomi og tilbud av høyere utdanning. Skal man utvikle levedyktige regioner, med et innovativt næringsliv der unge mennesker vil bosette seg, må utviklingen skje i samspill mellom utdanning, forskning og næring. Nord-

vestlandet bør derfor utøve kontroll over sin egen forskning og kompetanseutvikling i årene framover.

Møreuniversitetet. Spørsmålet er så om denne regionen, nå kjenner sin besøkelsestid. Verts-kommunene til høgskolene må nå bestemme seg. Skal tilknyttede arealer benyttes til høyere utdanning og forskning i årene framover, eller skal de benyttes til andre ting. Høgskolene må bestemme seg, for hvor de skal inngå felles løsninger.

Det er nå 10 år siden ideen om Møreuniversitetet ble lansert. Rektorene ved høgskolene så allerede den gangen, at dagen ville komme, da vi må velge mellom nord og sør. Tanken var at et Møreuniversitet ville kunne være tilstrekkelig robust, til å balansere presset fra nord og sør.

Dette spesiell fylket, fikk en spesiell løsning i samordningen fra Hernes. Nå foreslår Stjernø 8-10 universiteter, og avventer dermed utspill fra Møre og Romsdal. Det er tvilsomt om dette fylket får særbehandling en gang til. Alternativet til Møreuniversitet er da en sammenslåing med Trøndelag. Eventuelt at Molde velger nord, og Sunnmøre velger sør.

Noen vil kanskje stille spørsmål om et Møreuniversitet kan bli en tilstrekkelig robust enhet i forhold til den utviklingen vi nå ser. Dette vil langt på veg være avhengig av om vi kan skape regional mobilisering på Nordvestlandet. En sammenslåing av høgskolen i fylket vil gi oss til sammen ca. 5000 studenter. Den nye modellen til Møreforskning, legger forholdene til rette for en integrasjon av Møreforskning i Møreuniversitetet. Dette vil være nødvendig for å kunne utvikle en reell samlet forskningskapasitet. I tillegg ligger der en mulighet for en tettere tilknytning til de tekniske fagskolene.

Knyttet forskningen opp til de sterke marine og maritime næringene Nordvestlandet, bør der være grunnlag for å videreutvikle forskningen til et internasjonalt nivå.